

Kirsten Thorup

Harag

*Túl korán meghalni vagy megöregedni:
Nincs más lehetőség.*

Simone de Beauvoir

Ha látnál, Márta, akár szürke hidegséget árasztó katonai hálóban is hagyhattak volna a matrac alatt szerelmem vagy nővérem gyűrött fényképével. Mint amikor behívtak tartalékosnak az I. világháború idején. Ugyanaz az unalom, ugyanaz a tétlenség, ugyanaz az alkalmazkodás a szigorú napirendhez a háborús riadókészültség kellős közepén.

Hát nem neveltem elég jól őket? Talán nem voltam elég erős kezű? Valami megérintette gyermeki lelkemet, amint körbejártam a karácsonyfát és karácsonyi dalokat énekeltem mindkét kezemben egy-egy gyerekkel. A szemembe könny szökött. De csak évente egyszer. És ez elég volt, hogy elveszítsem a tekintélyemet. Otthonba küldtek; ezt a szót csak azért találták ki, hogy belegázoljanak egy idős ember lelkébe. TÉVEDÉSBŐL TARTÓZKODOM ITT. Ez nem fehér embernek való hely.

Fogalmam sincs, mióta vagyok a csupasz falak között; az ablakban sehol egy virág. Bárcsak véget érne már a kényyszerű pihenés, és visszatérhetnék otthonomba. Ulf összecsomagolta a ruháimat, berakta őket egy régi sporttáskába és kikísért az autóhoz. Minden olyan gyorsan történt, hogy fel sem foghattam, hova megyünk. Mindössze annyit tudtam, hogy értem jön, amikor hazajönnek Olaszországból. Vagy Thaiföldről? Nem tudom követni az utazásaikat. Manapság annyi szabadságuk van a fiataloknak. Ulf ugyanolyan lágy szívű és elvarázsolt, mint az anyja. Az első naptól rajongtam érte. Minden gyermekemet jobban szerettem, mint az anyjukat. Talán ezért büntetnek.

Azok az átkozott jégcsapok az ablakon. Mint azok a francos rácsok. Ezt nem kellett volna mondanom. Nem szabad káromkodni. Nem is szoktam. De a fogság szörnyeteget csinál belőlem. A notre-dame-i toronyőr a másik énem. Úgy káromkodik, mint egy kocsis. Úgy hadonászik a személyzet felé, hogy a gyógyszeres üveget kiveri a kezükből, a kis kék boszorkák pedig begurulnak az ágy alá. Így viselkedni a kedves hölgyekkel, akik mindent megtesznek értem. Szégyellnem kellene magam.

De nem teszi, a kocsis, a pokolfajzat, a púpos korcs. Alaposan összeszidom. Arcát a kezébe temeti és sírva fakad, taknya-nyála egybefolyik. Ráüvöltök, hogy hagyja abba. Nem bírom elviselni, ha valaki sír. Fájhat nekik, de nem sírhatnak. Aztán elveszitem a fejem. Nem tudom elviselni a gyermeksírást. Egyenesen a fülembe hasít, mint a tücsök hangja.

Hogyan varrták a nyakamba ezt a fura, beszédképtelen figurát? Megkérdem a hölgyeket, hogy bújhattam ki a bőrömből. Kuncognak és megölelnek. Szeretem a nagy fehér kötényüket. Olyanok, mint a frissen keményített ünnepi terítők. A fensbjerggård-i szakácsnőre emlékeztetnek fénykorában. Álmodoztam róla én, kis vakarcs. A virslíujjú, gömbölyded asszonyról. Arról, ahogy hatalmas mellei közé fúrom fejem, miközben simogatja a hajamat. Ifjú napjaimban ez volt vágyaim netovábbja.

Még tíz lóval sem lehet bevontatni az étkezőbe. Nem akarom, hogy rám erőltessenek mindenféle hívatlan idegeneket. Tényleg szükség van rá, hogy naponta háromszor ugyan-

azzal a kérdéssel kínozzanak? Itt bent eszem egyedül. Hozzák csak be a tálcát, tegyék az asztalra, aztán tűnjenek el. Legyenek olyan kedvesek, csukják be maguk után az ajtót, és hagyjanak békén.

Már megint sült hús petrezselyemszósszal. A tanyán sózott sültet kaptunk reggel, délben, este. A zsíros sült teljesen tönkretette a gyomromat és a fiatalságomat. Bele az újságpapírba és ki a szemétkosárba. Sokkal szebb, ha üres a tányér. Akkor ledőlhetek és szunyókálhatok ebéd után. De csak tettetem. Az álmoktól klausztrófóbiás leszek. A gyermekkorom, a gonosz kastélyának tornyai, a várárok és a felvonóhid felsejlenek az ősködben, látom a villámokat és hallom a mennydörgést. Inkább előre tekintenek. Rettenetes jövőbeli katasztrófák villannak fel, a gyerekeknek mindent újra fel kell találniuk.

Bejönnek, elviszik a tálcát és az üres tányért, úgy beszélnek rólam, mintha ott se lennék, mintha már nem is lennék az élők sorában. Hanem valami halott test, melynek nincs füle, így nem hall. „Antiszociális”, „öntörvényű”, „elbűvölő, amikor kedve tartja”, „depressziós”, „megtagadja az együttműködést”. Igen, barátocskáim, nem vagyok képes nevükön nevezni a dolgokat. Lámpát mondani, ha lámpára gondolok. Egész más szó csúszik ki a számon, képtelen vagyok uralkodni rajtuk: „szerkezet” helyett „szóló”. Csupa zagyaság hagyja el a számát. Halandzsa. Akkor hogyan beszélgessek a benneteket foglalkoztató hétköznapi dolgokról?

A papírkosárra mutatok. A kis jó seggű, gömbölyded... bocsánat, Márta – már megint ez a toronyőr – belenéz és befogja az orrát, mintha okádékba pillantott volna. Mielőtt ide bezártak, hányást mondtam. A toronyőr, a púpos elfoglalta nyomorúságos lakásomat, belőlem pedig hajléktalant csinált. De létezik egy másik világ is. Egy láthatatlan. Nagyobb és fényűzőbb. Mely csak a belső szem számára látható. Ahol eltűnik a holnaptól való rettegés, és a sötétséget eltakarja a fény. Mindig úgy gondoltam, Isten fénybe öltözik. Fényruhába. Az éjszaka sötétjében azonban Isten meztelen, ruhátlan. És mi, Isten gyermekei vele együtt meztelenek vagyunk. Hatalmas, tiszta gyermekkönnyek keverednek az én kis zavaros vénemberkönyeimmel. Boríts fátylat a műltra, de ne feledd a felejtettetlent. Ez vagyok én dióhéjban, mondta a kutya – ez is én vagyok.

Fiatalon olvastam egy könyvet. Jack London *Kényszerzubonyát*. Sikerregény, mely nagyvonalúan bánik a részletekkel. A férfit – mert a főhős férfi –, ezt a boldogtalan férfit kényszerzubonyra ítélték egy nyirkos fekete zárkában. Most fogd be a füled odafönt, Márta. Ez nem neked való. Nem bírod, ha szenvedő emberekről beszélnek.

Ennek az embernek a lélek erejével sikerült megszabadulnia a kényszerzubonytól. Többször is kedvem támadt utánacsinálni. Hiszen ugyanabban a helyzetben vagyok: börtönbe zártak. De hát hogyan? – sóhajtasz te, drága. Mindjárt megmondom: ezen a helyen a szabadba vezető ajtókat hét lakattal zárják.

Egész életemben kedveltem a szabad levegőt. Amíg megvolt a „vidéki vegyeskereskedésem”, szenvedtem a pult mögötti bezártságtól. Mindennap ki kellett mennem mozogni néhány órára. Hogy hol voltam, amikor otthagytam a boltot és rád bíztam a vevőket? Legyen ez az én kis titkom, de úgy igazából hűtlen sosem voltam. KIVÉVE. Azt tervezted, hogy kettőnkéről fog szólni az egész életünk. Én lettem életed társa. Így kellett lennie. Ezüstlakodalmunkon nagy tisztelettel énekeltük rólad a refrént: „Otthonunkban rád hárul a munka oroszlánrésze”. Nem voltam könnyű eset. Mindenki tudta.

Amint a hölgyek eltűnnek a képből, lelépek a társalgóból, ahol csak az étkezések idején tartózkodom. Felkeléstől lefekvésig lesben állok a főbejáratnál, ugrásra készen, hogy amint lehetőségem nyílik rá, kilopózzak a személyzettel vagy a látogatókkal. De csak egyszer sikerült észrevétlenül kiszöknöm. Nem emlékszem, hogy a múlt héten vagy még azelőtt, egyáltalán melyik nap volt. Csak arra emlékszem, hogy elkaptak és visszavittek.

A villatulajdonosok illata édes gondolatokat ébresztett bennem. „A gondolatokért nem kell fizetni”, mondtuk akkoriban, amikor a világ még a miénk volt. Itthon egyenesen lefeküdtem, ruhástól bemásztam a paplan alá. Éppen csak egy pillanatig feküdtem, arccal a csupasz fal felé, amikor a főnökasszony feltépte az ajtót és a sárga földig lehordott. Nem érdekelt. Megpróbálkoztam azzal a mutatvánnyal, amiről az említett regényben olvastam. Titokban gyakoroltam, csak úgy a magam feje után. A jövő gyermekeinek ez a kísérlet már biztosan csak ujjgyakorlat lesz, sokkal fejlettebb technikát fognak alkalmazni.

Az éles női hang késként hasított húsomba. Magamba fordultam. Szellemesen leráztam magamról. Takarékra állítottam a lélegzetemet. Lelkem egy pillanat alatt teljes paszszivításba vonult. Ez a tétlenség álomra hasonlított, mely jóságosan áramlott testemen, gondolataim, lelkem, örömeim és gondjaim törekeny házán keresztül. Hosszú életemen át kiszolgált, mint egy óramű, szinte sosem hibásodott meg, és nem szorult említésre méltó javításra. Gondosan vigyáztam rá: rendszeresen, sovány étellel tápláltam. Reggelente sörbe morzsolt kenyérral. Vacsorára pedig három szelet előző napi kenyérral, tojással, felvágottal, sajttal és két csésze híg ceyloni teával. Ebédre krumplit, káposztát vagy zöldséget, hozzá pedig egy szelet sovány húst vagy halat adtam neki. Mindvégig (vagyis amíg el nem távolítottak lakásomból, mely húsz évig otthonomul szolgált) sportoltam, és ágyamon reggeli tornát végeztem egy rádióból felvett kazettára.

A szanatóriumi tartózkodás más útra kényszerített. Agytornára, hagytam, hogy a szellem átvegye a hatalmat a test felett. Mivel a szegény szerencsétlen bezárták, már nem élvezheti a friss levegőt, nem hallhatja a madárdalt, nem érezheti a nap melegét behatolni az agg bolond csontvázába. Bár nem az én érdemem – a betegség a maga ura –, büszke vagyok egészségemre és a jó formámra.

Ezt a kérést akartam most elhagyni. De még nem hagytam el teljesen halandó testemet, vagy talán inkább azt kellene mondanom, hogy testem nem engedett el engem. Bonyolult folyamat volt, sok türelmet követelt. A lélegzetvétel csak az első lépés volt. A beálló bénultsággal az egyes testrészeket le lehetett vetni és elhagyni, ahogy a pillangó a bábját. A bal lábam kisujjával kezdtem, és arra összpontosítottam, hogy eltűnjön. Erőfeszítést jelentett és sokáig tartott. Először az egyik lábfejem került sorra, aztán a másik, majd a lábaim, és így folytattam egyre feljebb, egészen a koponyáimig, ez volt az utolsó állomás. Módszeresen haladtam, akárcsak egy kőműves, aki kövenként bontja le a falat. Míg végül szabad lélekke váltam és zavartalanul közlekedhettem a falakon és az ajtókon keresztül.

Agyam csodálatos módon kitágult az agykérgen belül, mely nem növekedett vele együtt. Időnként mintha villám csapott volna belém, mintha eltűntem volna, de a következő pillanatban ismét magamra találtam, és még mindig a testemben laktam, melyből el akartam menekülni. Tehát agyam átlépett az agykérgen, kívül került burkán és tovább terebélyesedett.

Ezzel egyidejűleg szobám hatalmas teremmé tágult, olyan volt, mint egy elhagyatott hangár. A főnökasszony hangja egy apró légy zümmögésére hasonlított az egyre táguló térben. Két szívverésem között hosszú idő telt el. Számolni kezdtem a dobbanások közti másodperceket. Kezdetben száznál is többet. A távolság később akkorára nőtt, hogy felhagytam figyelésével. A tér és az idő egyre terjeszkedett. Már majdnem kiszabadultam a testemből. De valami még mindig nem engedett.

A szívemre nehezedett. A szívem ragaszkodott a mellemhez. De még egyszer összeszedtem minden erőmet, akaratommal a mellkasomra összpontosítottam, és már nem volt mellem vagy szívem. Megtettem az utolsó lépést a semmibe, és most már tudat voltam egy ködös agyban, részben még mindig az agykéregbe zárva. De a koponya túloldalán egyre hatalmasabbra dagadva. És kiléptem. Csak szellem és lélek.

Egyetlen ugrással az otthon teteje fölé emelkedtem, magasan Görlev ege fölé, egészen a csillagok közé. Csillagról csillagra vándoroltam. Sétapálcámmal hol az egyik, hol a másik csúcsába kapaszkodtam. Egész idő alatt tudtam, hogy én vagyok, hogy ez nem volt más, mint egy orgia, fantáziám szülötte ópiumos kábulatban vagy teljesen megszokott álmokban.

Váratlanul kihagytam egy csúcsot, és tudtam, hogy nagy veszélybe keveredtem. Egy kérlelhetetlen parancsoló hang hasított át a tudatomon. Az egész csillagos égbolt felragyogott, én pedig visszazuhantam a földre. A hangom széttöredezett, és a töredékek fényévnyi távolságra kerültek egymástól, újra az ég felé repültem, mintha évszázadokon át vándoroltam volna odafent.

Aztán újra a borotva. A támadások közötti másodpercek örökkévalóságnak tűntek számomra. Lehet, hogy ez az egész egy vénember nyavalygásának hangzik. De éppolyan kézfelfogható tapasztalat volt, mint a delíriumban lévő ember szeme előtt tekergőző kígyók. Már nem kóborolhattam gondtalanul a csillagok közege utakon. Mert a hang félelemmel töltött el. Nem tiltakozhattam, hiszen testemet teljesen levetettem. Tudtam, hogy van hangom, szám, nyelvem, nyakam, de ez mit sem segített.

Egy kisebb örökkévalóság után a hang eltűnt, én pedig folytathattam utamat a csillagok között, rettegés nélkül, hogy visszahívna a földre. Éreztem, hogy lassan álomba merülök, mennyei álomba. Olyan jól éreztem magam, mint földi életem során soha. Szabadságról álmodtam, ahogy a sivatagban szomjazó csörgedező forrásról és mély kutakról álmodik. És tisztaságról, sima, puha bőrről pergamenszárazságú kergem helyett. De álom nem álom volt.

Felébredtem. Teljesen ébren voltam, bár szememet nem nyitottam ki. Mindent, ami történt, teljesen természetesnek éreztem. Én magam voltam. De fiatalabb kiadásban. A szabad ég alatt jéghideg zúzmaraködben. Kezemben lapáttal ástam. Kopott katonai egyenruhámon rosszul felvarrt foltok éktelenkedtek. Harminc centiméter mély barázdában álltam. Századomat, a negyedik századot egy Roskildétől a Køge-i öbölíig cikcakkban húzó lövészárkok ásására vezényelték ki. A fagy és a bokrok gyökérszövevénye, valamint a drótkerítések megnehezítették a munkálatokat. Szinte lehetetlen volt belevágni az ásót a földbe. Szerencsére hozzá voltam szokva a mezőgazdasági munkákhoz, az ásó és a csákány használatához.

Mindent nap végeznünk kellett egy meghatározott szakasszal. A lövészárkoknak a tavaszi gyakorlatra el kellett készülniük, és ha valaki nem végzett a megadott területtel, bezárták. Én általában idő előtt a végére értem, aztán segítettem a mellettem lévő 93-asnak a föld feltörésében. Keze tele volt vérhólyagokkal, nem tudta tartani a tempót. Párszor már megtapasztalta a zárkát, más kihágásért is. Mókamester lévén képtelen volt alkalmazkodni a szabályokhoz. Amikor először meneteltünk teljes menetfelszerelésben, és a szakasz egy babakocsit toló lány mellett haladt, egyszerűen kilépett a sorból, és miután elkérte a kocsit, peckesen tologatta a menetoszlop mellett.

A napi adag teljesítése után visszamasíroztunk slangerupi szálláshelyünkre, egy fehér deszkákkal leválasztott, tyúkólra hasonlító közösségi terembe. Kétoldalt a hatszemélyes háló. A 93-as alattam feküdt, és egy este, amint éppen a helyemre másztam fel, megkért, hogy olvassam fel neki kedvese levelét. Nem értettem a kérést, de bevallotta, hogy nem tud olvasni.

Melléltem és nekiláttam. Kicsit esetlen, de kedves levél volt. Miután végeztem, egy ideig szorosan magához szorította. Felajánlottam, hogy ha diktál, szívesen leírom a válaszát. Arca felragyogott, aztán elpirult, akár egy jelzórakéta. Azonnal belefogott a tökéletesen megformált levél diktálásának, mintha gondolatban már régen megfogalmazta volna.

A fagyos föld még nem engedett fel, amikor a tavaszi gyakorlat elkezdődött. Éjszakánként a lövészárkokban aludtunk. Farkasordító hideg volt, pedig az alvolyukak aljára szalmát szórtunk. Az első éjszaka rettenetesen telt. Az előretörést röviddel pirkadat előtt kellett volna megindítani. Kibírhatatlannak éreztük a várakozást a koromsötétben. A szűk lyukakban összepréselve le sem hunytuk a szemünket. Valamelyik oldalról állandóan lökdöstek. A 93-as feküdt hozzám legközelebb, és történetekkel szórakoztatott minket arról, hogy a nyugati fronton a katonák ópiumot vedeltek támadás előtt, nehogy félelmükben bepisiljenek. Sokkoló történet volt, de nem hittem el.

Amint az első gyenge fénysugár átbukott a látóhatáron, kivezényeltek bennünket a hófödte mezőkre. Tudtuk, hogy az „ellenség” valahol a dombok mögött rejtőzik, és ellentámadásra készen vár. Tulajdonképpen gázmaszkot kellett volna viselnünk, mert balunkon úgynevezett harci gázt alkalmaztak, de a gázálcok valamilyen okból nem érkeztek meg az ellátmánnyal. Szerencsére, gondoltam. Nem kedveltem őket. Kiütést kaptam tőlük a szám körül, és mintha lélegzetem minden mást elfojtó, tompa hangja zárt volna körbe – be, ki, be, ki.

Néhány hajnali csillag bizalmasan villogott magas trónjáról felénk. A csillagok közepében mindig biztonságban éreztem magam, és azért imádkoztam, hogy a „csatát” a hadrendben tumultus és pánik nélkül átvészeljük. Egyelőre békákhoz vagy gyíkokhoz hasonlóan elszántan másztunk előre a csupasz földön. Egy hang nélkül, lélegzetünket visszafojtva meredtünk magunk elé. A szám kiszáradt, a lábam pedig jégcsappá merevedett a bakancsban.

Világosodott. Azt a parancsot kaptuk, hogy ne lőjünk, amíg meg nem pillantjuk az ellenség első sorát. Az őrmester kiabált: „Igazodj.” Besoroltunk, és tovább másztunk, jobb térd, bal térd. Megint jobb és újra bal. Egyenesen éreztem a dombvonulat mögül az ellenség felém irányított távcsövét. Ők velünk ellentétben fedezékben voltak. Kezdetől fogva egyenlőtlen küzdelem. Egyesek szerint gyakorlatunk a somme-i csata utánzata volt, természetesen kicsiben.

Még mielőtt leadtuk volna az első lövést, megelőzött az ellenség. Néhány méterrel előttünk gránát robbant. Kisebb kövek és földdarabok csapódtak sisakunkhoz. Az ellenség váratlan támadására meglehetősen erőteljesen válaszoltunk, erre géppuskasortúzzal fogadtak. Fedezék híján teljesen védtelenné váltunk, mégsem kaptunk parancsot a visszavonulásra. Csak úgy záporoztak a golyók, amennyire lehetett, válaszoltunk a lövésekre. Azon gondolkodtam, hogy vajon már a csata előtt eldőlt-e, hogy mi leszünk a vesztesek.

Parancsnokaink mindenestre kis cédulákon már korábban kiosztották a szerepünket, azaz, hogy hősi halált haltunk vagy megsebesültünk-e. Én az úgynevezett sebesültek közé tartoztam. Kitüntetésem szerint a mellkasomon sérültem meg. Ott kellett maradnom a csatatéren és várnom a Vöröskereszt embereire. Körülöttem szanaszét hevertek a halottak és a sebesültek; ők is vártak. Végül háromnegyed óra múlva megérkeztek a sebesültszállítók, hordágyra fektettek és bevittek a „kötözőbe”, egy ponyvával fedett árokba.

Órákon át feküdtünk „kötéseinkkel”, míg végre mentőautó helyett bedöcögött egy lovas kocsis. Feltettek rá, és beszállítottak a „tábori kórházba”, egy tanyára Hedehusene falutól néhány kilométerre. A lovaknak a sebesültekre való tekintettel lépésben kellett haladniuk. Az út végtelen hosszúra nyúlt. Szorosan egymás mellett zötykölődtünk a hepehupás földúton. Vacsorátájban érkezünk meg a tanyára. Minket, sebesülteket megint hordágyra fektettek és a szénapajtába vittek, ahol kaptunk egy pohár vizet. A „halottak”-nak megengedték, hogy a mentőautóval térjenek vissza.

Késő estig a magtárban maradtunk, aztán parancsot kaptunk, hogy visszagyalogoljunk a nyolc kilométerre húzódo lövészárkainkba. Egész nap nem ettünk, így farkaséhesek voltunk. Mire visszaértünk állásainkba, már megfújták az éjszakai gyakorlatra hívó kürtöt.

Előbb valamit harapni akarok, panaszkodtam a szolgálatvezető tiszthelyettesnek. „Étel-ital nélkül nem hős a hős” – felelte gúnyosan, de gondoskodott kávéról és szendvicsről a hadtáposnál.

Olvadni kezdett. A sáros szántóföldek víz alatt álltak. A holdfényben elszabadult a pokol. Folyamatosan záporoztak ránk a kézigránatok, és a golyók a fülünk mellett süvítettek el. A levegő hullámokban robbant és csapta meg arcunkat. A buborék kipukkadt. A háború egyszerre valósággá változott. A 93-as vörös lyukkal a homlokán csúszott vissza a lövészárókba. Tágra nyitott szemmel, némán meredt maga elé. A repülők egy irányba húztak a fejünk fölött és magukkal rántották az élettelen tájat: bűzölgő krátereket, szögesdrót tekercecseket, elszenesedett fákat. Élettelen lótetemek és temetetlen halottak hevertek szanaszét, és ott helyben indultak oszlásnak. Megpróbáltam megkeresni a Göncölszekeret. Megtaláltam törött rúdjaival. Ezt jó jelnek tekintettem. Hazatérést jelentett. De nyilvánvalóan elszámítottam magam. Lőtt mellsebemből a ruhán keresztül szivárogni kezdett a vér és egyenruhámon fekete orchideává változott.

Ebben a pillanatban megkönnyebbültem, mert egy hang visszarántott a szanatóriumi kórterembe. A sötét falak közé, az ágyba, az éjjeliszekrényhez, a fölötte lévő üres polchoz, a tikkfából készült asztalhoz és két oldalán a rideg székekhez. Személyes tárgyaim nincsenek velem. A szabályok nem engedik meg, ha csak kényszerpihenőn van az ember. Van valami ünnepélyes a csupasz falakban. A terem elhagyatott útkereszteződésben álló kápolnára emlékeztetett, melyet csak a banditák és az útonállók kerestek fel.

A hang álomból ébresztett. A főnökasszony fölém hajolt és megpaskolta arcomat. Semmit sem éreztem, csak láttam a szemem előtt legyező kezét. Még nem tértem egészen vissza egykori tetemembe. A hallásom sem tért vissza. A hang nem volt más, mint egy tatóngó halszáj formálta fekete zaj. Majd végre sikerült összeraknom az első értelmes szavakat: „Egyébként elég jól megúsza”. Vajon meg akart szabadulni tőlem, hogy ágyamat egy másik tetemmel tölthesse meg? Vagy talán mégis emberként gondolt rám, aki rászolgált a kegyes halálra?

A paskolás abbamaradt. Megtapogattam arcomat, hogy a helyén van-e. A fejtámlánál állt és megpróbált felültetni. Ellenkeztem. Túlságosan kimerített szellemi kísérletem, ezért egyszerűen csak élvezni akartam visszatérésemet tetembe. Lehunytam a szemem, és úgy tettem, mintha kicsusszannék. Fenyegtetett, hogy hívja az orvost. Elkáromkodtam magam.

A pokolba, a fenébe, a francba.

– Nem fekhetsz félholtan az ágyban – mondta.

Sem félig, sem teljesen nem voltam halott. De ezt nem tudtam kimondani. Káromkodáson kívül képtelen voltam épkezláb szavakat kinyögni. A többi szó egyszerűen eltűnt, értelmetlenné vált agyamban. Vajon mit gondolnak rólam? Hogy faragatlan tuskó vagyok? Egy toronyőr?

„Anyánk” – ahogy én hívom – kiment az orvosért. Olyan egészséges voltam, amilyen az én koromban csak lehettem. Csak egy kicsit kimerített az utazás. Szédültem és kábult voltam az álmom után, melyben újra megelevenedtek az egykori élmények. Csak hagyjanak békén az injekcióikkal. Iszonyatosan fáj. Idős korára az ember kevésbé tűri a fájdalmat. Mint a csecsemők. Úgy visítok, mint a pengős malac, amikor az a szőrös kezű pávián csak közelít felém. Legalább két embernek kell lefognia. Olyan erős vagyok, mint egy medve.

Az orvos már az ajtóban állt. Mögötte két mogorva nő, korábban még sosem láttam őket. „Anyánk” behúzta fülét-farkát, mint egy bizonyos úriember. Én elejtett vadra hasonlítottam, akit elevenen kellett megnyúzni. Minden tagom sajgott, mintha egész nap árkot ástam volna. Az orvos odalépett az ágyhoz. Táskáját az éjjeliszekrényre állította. Kinyitotta. Nem köszönt, még csak rám se nézett.

– Kérem, fordítsák oldalára a beteget – szólott két nőnemű csatlósának. Gyakorlatlanok lévén túl erősen szorítottak. Egyébként magam is meg tudtam fordulni. Átkok és szitkok áradatát zúdítottam rájuk.

Először valami nyugtatóra lesz szükség. Az orvos kivett egy kanült a steril csomagból és előkészítette a támadást. A combomba vagy a fenekembe akarta döfni. Az egyik a kezemet fogta le, a másik a lábamat. Hiába próbáltam kiszabadulni szorításukból. Senki sem segített. Egyedül maradtam a túlerővel szemben.

Ordításom elnyomta a fájdalmat. És még egy injekció hasította fel az érzékeny bőrt. Még mindig vasmarokkal tartottak. A két nő a doktor utasítására várt, mielőtt eleresztett volna. Amaz az előírások szerint végezte feladatát. Semmi kivetnivalót nem lehetett találni benne. Az orvosok elég jók manapság. Képzettek. Tíz évvel ezelőtt bypass-műtétet ajánlottak nekem. De feleslegesnek tartottam, hiszen már elmúltam nyolcvanéves, és nem akartam terhelni az egészségügyet. Egy ilyen vénember, mint én. Átengedem a helyem egy fiatalabbnak – javasoltam. Azóta tulajdonképpen megvoltam egy reggeli szíverősítő tablettával.

Megmérte a pulzusom és így szólt: „Visszafordíthatják”. Mint egy csecsemőt, vagy egy lapockát vörösboros pácban. A két nő pontosan követte az utasítást. Az orvos a legkisebb mozdulataikat is árgus szemmel figyelte. Csak nem flörtölnek az ágyam felett? Engem ugyan az ilyesmi már nem érdekel. Márta halálával csak nézője lettem a szerelmi színjátéknak. De ez nem zárja ki a vágyat. Vagy a gondolatot, hogy beleharapjak egy fiatal, selymes combba.

Az orvos becsukta táskáját és a két nővel a sarkában kivonult. A folyosón megálltak és rólam beszélgettek. Éles hangjuk a legintimebb részleteket is kikürtölte. A pokol legmélyére kívántam őket. Becsukták az ajtót és folytatták testem-lelkem hangos kitárgyalását.

Hirtelen elöntött a boldogság, mintha puhán zuhantam volna egy fehér felhőbe. Nem tudom, hogy két perc telt-e el vagy két óra, amikor „anyánk” újra megállt az ágyamnál.

– Ébren van? – kérdezte, mire én megpróbáltam bólintani. El akartam kerülni a paskolást.

– Mert vigyáznunk kell ám magára – folytatta. Nem igazán érttem, de rákérdezni nem tudtam. Ez feldühített.

– Teljesen megijeszt a tekintete. – „Anyánk” egy lépést visszahátrált az ágytól. A nőiség rejtélye, melyet egész életemben nem sikerült megfejtenem, furcsa kettősséget kölcsönzött lényének. Mondani akartam valamit. De csak hörögtem. Értelmetlenül, összefüggés nélkül.

– Virágok, napfény, temető.

– Jól van, Sørensen úr. Az Úristennél csak a szándék számít – nyugtatgatott. Behúztam a nyakam, nehogy megpaskolja az arcomat. Féltem a kezektől. Már az ajtóban állt. Én pedig szerettem volna, ha még elidőz egy kicsit az ágyamnál. De a szavak ismét cserbenhagytak.

Már az étkezőasztalra vetülő délutáni nap aranysugara is képes életben tartani? – kérdezem magamtól. Vajon az évszakok változása és a ragyogó napsütés elég okot szolgáltat-e az életre? Hálásnak kellene lennem, mert még egyszer élvezhetem az ablakon beszűrődő lenyugvó nap sugarát? De eszemben sincs. Ellenkezőleg, bosszant, hogy a nap még mindig beragyogja bánatomat és nyomorúságomat. Pedig lemondanék az egész naprendszeréről. Csak egyetlenegyszer kimehetnék a temetőbe és láthatnám Márta sírját. Már csak erre vágyom. Csak egyetlenegyszer: virágot tenni a sírjára és vele együtt elmerülni érzéseimben.

Ehhez azonban a saját kezembe kell vennem az irányítást. Mert nem fognak kiengedni. Még felügyelettel sem. Félnék, hogy megszököm. És keresniük kell, erőszakkal visszahozni. Hogy ezt elkerüljek, inkább lakat alatt tartanak. És teljesen igazuk van. Az első adandó alkalommal lelépnek. Ösztönösen gyermekkorom óta.

Meg kell szereznem a hátsó ajtó kulcsát. Láttam, hogy nyitva van a kulcsos szekrény a folyosón. Nem elégszem meg azzal, hogy lélekben Mártával legyek. A testemnek, nekem magamnak kell a sírnál lennem. Ez megnehezíti a dolgomat, hiszen nem alkalmazhatom az új technikát, nem hagyhatom a vén burkot az ágyon fekve. Márta többet érdemel. Egész testemet meg kell kapnia. Húst és vért. Taxit fogok. Gyalog túl messze van. A temető dombon fekszik. A lábaim ezt már nem bírják. Megkérem a taxist, hogy várja meg, míg meglátogatom Mártát. Nem jártam itt a temetés óta. A síron csupa piros és kék virág. Fehér szalagokkal. A koszorúk zöldek. Kedvenc virágából, a sárga fréziákból álló csokromat elfelejtettem a sírra tenni. Még most is otthon lapul a komódfiókban. Még mindig érzem illatát a nappaliban. Ez az egyetlen szín maradt a temetésből.

Talán ki kellene vinnem a plédet és ráteríteni a sírra, hogy ne fázzon odalent. Nagyon szerette, amikor betakartam vele. Az utolsó időben olyan törekeny volt. Szenvedek, hogy nem búcsúztam el tőle, olyan hirtelen halt meg és hagyott itt, még mielőtt Ulffel beértünk volna a kórházba. De előre kell tekintenem. Sokáig már nem várhatok. Ha mielőbb nem jutok ki a sírhoz, megint eltűnik előlem, még mielőtt bocsánatot kérhetnék tőle.

Istenem, ha létezel, segíts nekem. Angyalaid repítsenek a sírhoz, a virágok piros, kék, zöld erdejéhez. A lélek és a szellem képes áthatolni a falakon. A test nem. A test a te felügyeleted alatt áll. Mint a csecsemő az anya karjaiban. Vigyél ki Mártához. Egy nappalt és egy éjszakát vele szeretnék tölteni. Mélyen legbelül tudom, hogy nem halhatok meg, míg nem láttam Márta sírját és az arany feliratot a sírkövön. Leghőbb vágyam, hogy feljussak hozzád. De az út Mártán át vezet. Ki kell mennem hozzá. Utána azt teszel velem, amit akarsz.

Dühömben és haragomban átkozódom és szitkozódom, ez tesz szerencsétlen toronyőrré, ezért húzom állandóan a rövidebbet a főnökasszony kőkemény szorításában. Egyetlen reményem, hogy mennyei hatalmaddal megtöröd földi erejét. Sosem éreztem erősebben jelenlétedet, mint itt a szürkéségben. Bizalommal hajtom fejemet kezedbe. Kész vagyok bocsánatot kérni Mártától. Te már mindent tudsz. De nekem kell vallomást tennem. Nem lesz könnyű, hiszen már elfelejtettem, mit is kell megvallanom.

A gyermekkoromra emlékszem legjobban, erről az időszakról vannak a legtisztább emlékeim. Gyermekkorom vidéke a legértékesebb számomra. Gondolkoztam, hogy megírom emlékeimet, talán érdekesek lehetnek az emberek számára. Azt mondják, minden emberben él egy könyv.

Soós Anita fordítása

Vrede Ingenmansland 2003. s. 23–40. / *Senkiföldje* prózagyűjtemény 2003.
Gyldendal København

Kirsten Thorup (1942) az *Indeni – Udensor (Belül – Kívül)* című verseskötettel debütált 1967-ben. Nemcsak első modernista versesköteteiben és novelláiban, hanem későbbi realiztikus elbeszéléseiben is érdeklődve vizsgálja az embert környezetétől elválasztó határmezsgyét, illetve azokat a konfliktushelyzeteket, melyek akkor keletkeznek, amikor az egyén megpróbál kibontakozni, és a mindennapok összeütközésbe kerülnek a fantázia, valamint a tudatalatti világával.

Írt drámát színpadra és a Danmarks Radio számára is, 1978-ban pedig hatalmas sikert aratott Amalie Skram *Else Kant* című regényéből készült tv-játékával. 1982-ben megkapta a Kritikusok Díját és az Arany Babér Díjat, 1987-ben pedig a Søren Gyldendal Kiadó rangos elismerésében részesült. 1991-ben átvehette az Adam Oehlenschläger Ösztöndíjat, 1996-ban pedig Tagea Brandt Ösztöndíját. Munkája elismeréséül 1993-ban az Állami Művészeti Alap irodalmi bizottságának tagjává választották. 1995 óta igazgatósági tagként részt vesz a dán PEN Klub munkájában.